

РЕЦЕНЗІЯ ЗАКОН У СТРУКТУРІ ПРАВОВОЇ РЕАЛЬНОСТІ

Бисага Ю.М.,

*доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України,
завідувач кафедри конституційної права
та порівняльного правознавства
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Сучасний стан розвитку Української держави, її прагнення до реалізації вибореного у протистоянні з внутрішнім і зовнішнім ворогами права на реалізацію своїх євростратегічних намірів засвідчує потребу подальшого розвитку наявної у суспільстві правової реальності. У цьому ракурсі важливе місце посідають проблеми удосконалення законотворчої діяльності держави, а теорія і практика закону як нормативного елементу правової реальності, безумовно, актуалізуються. Саме проблемам місця закону у системі правової реальності присвячено монографію В.В. Савенка.

Наукова праця «Закон у структурі правової реальності»¹ вдало доповнює дослідження таких вітчизняних теоретиків права, як А.А. Козловський, С.І. Максимов, П.М. Рабінович, С.С. Сливка, М.М. Цимбалюк та ін. Варто зазначити, що чи не вперше у вітчизняній філософсько-правовій науці здійснено ґрунтовну дослідницьку роботу з виявлення місця та ролі закону у загальній системі формування світоглядних основ правової реальності, сформульовано нові філософські підходи до аналізу цього важливого правового феномена.

«Осмислення правової реальності здійснюється представниками, гуманітарних наук, проте її повноцінне розуміння неможливо без відповідного філософсько-правового аналізу. Зрештою питання співвідношення права і моралі, правди, справедливості та відповідальності завжди були і залишаються одними з найбільш актуальних у філософії, орієнтованої на пізнання правової реальності» (с. 6), – так автор концентровано окреслює основне завдання дослідження. І з цим не можна не погодитися.

У монографії В.В. Савенка системне осмислення закону у структурі правової діяльності здійснено на основі новітніх філософсько-правових методологічних принципів, що дало змогу автору критично узагальнити погляди дослідників філософсько-правових питань на суть і значення системи таких категорій, як «правова реальність», «правове життя», «нормативний акт» тощо. Варто підкреслити, що аргументація висновків щодо цих положень здійснюється у творчій полеміці із відомими теоретиками та філософами права, в результаті чого у монографії формулюються новаторські підходи до осмислення явищ правової реальності у контексті значення закону як нормативного акта.

Зауважимо, що розвиток своїх наукових поглядів на роль закону у системі правової реальності автор

здійснює на засадах історико-філософської парадигми. Це дає йому змогу всебічно простежити еволюцію закону як правового явища, виявити особливості, форми прояву та його характеристики на різних етапах розвитку людської цивілізації, систематизувати накопичений філософсько-правовий досвід. Це, своєю чергою, допомогло дослідникові виявити певні тенденції та сформулювати можливі варіанти подальшого розвитку правової реальності.

Автор монографії цілком обґрунтовано доводить, що юридичний закон «як окремо взяте поняття вживається суто у юридичній практиці через судження, поняття у конкретних випадках чи справах. Відтак за своєю термінологічною суттю закон не здатний врегулювати всі суспільно необхідні ситуації, котрі виникають чи можуть виникнути в суспільстві» (с. 211). Ця теза стає підґрунтям основних наукових розмислів, що містяться у завершальному розділі монографії «Філософсько-правова концептуальність виміру закону в структурі правової реальності».

У монографії В.В. Савенка вдало поєднуються критичний аналіз надбання як зарубіжної, так і вітчизняної філософсько-правової думки із доволі цікавими та вартими уваги особистими науковими висновками, що однозначно свідчить про доволі високий рівень науково-дослідницької майстерності, вироблений впродовж тривалого часу розробки актуальних філософсько-правових проблем.

«Специфіка правової реальності виявляється в тому, що вона утворює своєрідну «картину світу», тобто вона творить дійсний образ права, що побутує в індивідуальній та колективній свідомості» (с. 312), – зазначає автор монографії. Нам залишається лише погодитися із цим, відзначаючи науковий стиль дослідження, його глибину, зв'язок із практикою суспільно-правового розвитку.

Композиційно структура монографії В.В. Савенка упорядкована відповідно до вимог, які стосуються науково-дослідницьких публікацій такого спрямування. Виклад матеріалу та аргументація основних положень наукового дослідження здійснюються відповідно до специфічної логічної послідовності, а використання методів наукової дедукції дає змогу проаналізувати основні проблеми і тенденції розвитку філософсько-правового явища, що розглядається. Відтак наведена у дослідженні інформація сприймається читачем доволі якісно.

У монографії широко застосовуються підстрочні посилання, наявний бібліографічний список ви-

¹ Савенко В.В. Закон у структурі правової реальності : монографія / В.В. Савенко. – Тернопіль : Астон, 2015. – 456 с.

користаної літератури. Це свідчить про фаховість наукового підходу автора до підготовки праці. Літературний стиль викладу дає змогу ствердити про доступність наукових висновків, відсутність «журналістських штампів», конкретність, послідовність, системність і точність висловлювань. Окреслене засвідчує сформованість позицій науковця, його фаховість у дослідженні філософсько-правових проблем.

Є підстави вважати, що монографія В.В. Савенка може широко застосовуватися у сучасній практиці законо– та державотворчих процесів у нашій державі, а також у формуванні правової свідомості правоохоронця та правознавця. Неабияке значення ця праця матиме для студентів-правників, а також практикуючих юристів – адвокатів, прокурорів, суддів та інших, значно поповнивши їхні філософські та правничі знання, надавши суттєву допомогу у формуванні та удосконаленні їхньої правової культури, сприяючи становленню правової свідомості та адекватного розуміння правової реальності.

Непересічна за змістом і характером аналізу правових феноменів, монографія В.В. Савенка водночас підкреслює необхідність дослідження низки суміжних із цією тематикою проблем. Видається, що доречно було розглянути позицію когорта представників сучасної зарубіжної філософії права, адже у роботі акцентовано на аналізі філософсько-правової спадщини тих, хто за наших часів фактично уже став класиком філософської думки (Ж. Марітен, Ф. Фукуяма, Ю. Габермас, Д. Гільдебранд та ін.). Констатація цього дає змогу сподіватися на продовження авторського дослідження.

Загалом, можна стверджувати, що монографія В.В. Савенка «Закон у структурі правової реальності» є завершеною науковою працею, підготовленою на доволі високому науковому рівні, з важливих філософсько-правових проблем. Її результати і висновки без коливань можуть бути рекомендовані до впровадження у науковий обіг і навчальний процес підготовки майбутніх правників і правоохоронців.